

ΑΡΧΑΙΑ ΠΕΡΓΑΜΟΣ: ΤΕΧΝΕΣ

Νικολόπουλος Δαμιανός (Β Λυκείου)

Η ιστορία της περιοχής της Περγάμου, στην Μικρά Ασία, αρχίζει από την 3^η χιλιετία π.Χ.. Η ελληνική παρουσία στην περιοχή, όμως, αναφέρεται από την 1^η χιλιετία όταν και εγκαταστάθηκαν σε αυτήν άποικοι από την Θράκη, την Φρυγία και από τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Παράλληλα με την αποίκηση και την ίδρυση της Περγάμου αναπτύχθηκαν και οι τέχνες. Ιδιαίτερα επί βασιλείας του Αττάλου Α' και του γιού του Ευμένη Β' προωθήθηκαν οι τέχνες σε βαθμό που ανέδειξαν την Πέργαμο σε ένα από τα σπουδαιότερα κέντρα πολιτισμού της Ελληνιστικής εποχής. Καλλιτέχνες από όλη την Ελλάδα και τον από όλον τον τότε γνωστό κόσμο κατέφθναν στην μικρασιατική πόλη. Η Πέργαμος εκείνη την περίοδο αποτελούσε «την Αθήνα της Μικράς Ασίας».

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Κάθε καλλιτέχνης όμως που ερχόταν στην Πέργαμο αντιπροσώπευε μια διαφορετική τάση. Όλες αυτές οι τάσεις επηρέασαν στο σύνολό της την τέχνη της Περγαμηνής Σχολής γλυπτικής. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της τεχνοτροπίας της είναι:

1. Η δημιουργία μορφών οι οποίες προβάλλονται στον χώρο

2. Το παιχνίδισμα του φωτός με την σκιά

3. Οι τολμηρές στάσεις

4. Η ρεαλιστική απόδοση έκφρασης των προσώπων και των συναισθημάτων (αγωνία, πόνος, χαρά, θλίψη, ένταση)

5. Η εξιδανίκευση των μορφών

Τα γλυπτά δεν διέφεραν αρκετά στην θεματολογία. Συνήθως οι καλλιτέχνες έπαιρναν ιδέες για τα έργα τους από την μυθολογία, από τον χώρο των θεών και από ιστορικά γεγονότα. Πολλά μάλιστα έργα χρησιμοποιούνταν στην λατρεία των θεών.

Το πορταίτο του Αττάλου Α' βρέθηκε εντοιχισμένο σε βυζαντινό τείχος της περιοχής. Αποτελεί μέρος ενός σχετικά υπερμεγέθους αγάλματος που ήταν στημένο στην ακρόπολη της Περγάμου. Είναι ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά πορταίτα ηγεμόνα της ελληνιστικής τέχνης, καθώς συνδυάζει με μοναδικό τρόπο τα εξατομικευμένα ρεαλιστικά χαρακτηριστικά του Αττάλου με την εξιδανίκευση που

ταιριάζει στην βασιλική του ιδιότητα. Σαν ένα είδος προσωπογραφίας, τα ορθάνοιχτα μάτια με το βαθύ βλέμμα που ατενίζουν ονειροπόλα μακριά, το προβληματισμένο μέτωπο με τους πυκνούς βοστρύχους και η ελαφριά σύσφιξη στα μάγουλα υποδηλώνουν την ιδιοσυγκρασία και τον δυναμισμό του Περγαμηνού ηγεμόνα, που ίσως τείνει μετά τον θάνατο να θεοποιηθεί.

Στην σπουδαία βιβλιοθήκη της Περγάμου και συγκεκριμένα στο κεντρικό αναγνωστήριο βρισκόταν το άγαλμα της Αθηνάς, θεάς της σοφίας και των γραμμάτων, που αποτελούσε αντίγραφο του αγάλματος της Αθηνάς Παρθένου του Φειδία από την Ακρόπολη των Αθηνών. Η θεά φοράει μακρύ πέπλο και αιγίδα (προστατευτικό θώρακα) με γοργόνειο (πρόσωπο της Μέδουσας Γοργούς). Πιθανότατα, με το αριστερό της χέρι στηριζόταν στο δόρυ και στην ασπίδα της, ενώ στο

δεξιό κρατούσε μια μικρή φτερωτή Νίκη.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΔΩΤΟΥ

Στην αρχαιότητα τα ψηφιδωτά ήταν ιδιαίτερα αγαπητά. Συγκεκριμένα την Ελληνιστική εποχή λόγω της οικονομικής ευημερίας άρχισαν να χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο για διακόσμηση διάφορων χώρων. Έτσι και στην Πέργαμο η τέχνη του ψηφιδωτού ήταν πολύ διάσημη. Οι κορυφαίοι ψηφοθέτες της αρχαιότητας αναδείχθηκαν στην πόλη της Περγάμου. Τα δημόσια κτήρια και ιδιαίτερα τα ανάκτορα ήταν διακοσμημένα με πλήθος περίτεχνων και εντυπωσιακών ψηφιδωτών.

Τα συγκροτήματα των ανακτόρων ήταν οικοδομήματα που εκτείνονταν γύρω από μια κεντρική εντυπωσιακή αυλή. Από την αίθουσα συμποσίου του ανακτόρου του Αττάλου Β΄ προέρχεται το ψηφιδωτό του Ηφαιστίωνα.

Το κεντρικό τμήμα του ψηφιδωτού δαπέδου περιβάλλεται με επάλληλα πλαίσια με γεωμετρικά μοτίβα, τρέχουσες σπείρες και πλεξίδες. Ο καλλιτέχνης, περήφανος για το έργο του, δεν δίστασε να το υπογράψει με έναν ευρηματικό τρόπο: πρόσθεσε το όνομά του ΗΦΑΙΣΤΙΩΝ με ψηφίδες στο κεντρικό τμήμα του έργου, σαν ένα μικρό σημείωμα που το «κάρφωσε» στο δάπεδο του ανακτόρου.

Ο πιο ονομαστός ψηφοθέτης της πόλης ήταν ο Σώσος, ο οποίος γνώριζε πολύ καλά το παιχνίδι των φωτοσκιάσεων με τις πολύ μικρές χρωματιστές ψηφίδες. Στον Σώσο αποδίδεται το ψηφιδωτό δάπεδο του Ασαρωτού οίκου από την Πέργαμο, που απεικόνιζε ένα δάπεδο γεμάτο με υπολείμματα τροφών, τα οποία λέγεται πως ήταν φιλοτεχνημένα με τέτοιο δεξιοτεχνικό τρόπο ώστε τα αληθινά αποφάγια στο πάτωμα μπερδεύονταν με αυτά που το διακοσμούσαν! Παρ' ότι το έργο δεν σώζεται πολλά αντίγραφα του εκτίθενται σε διάφορα μουσεία του κόσμου.

Το διασημότερο και ωραιότερο ψηφιδωτό που βρέθηκε στην πόλη της Περγάμου είναι το ψηφιδωτό των παπαγάλων το οποίο κοσμούσε το ανάκτορο του Αττάλου Β'. Η επιφάνεια του ψηφιδωτού δαπέδου χωρίζεται σε δύο παράλληλες ζώνες. Μια

γυρλάντα περιτρέχει την μία ζώνη που ήταν γεμάτη με λουλούδια και ταινιωτούς φιόγκους, πουλιά και πεταλούδες. Η δεύτερη ζώνη χωρίζεται σε δύο ορθογώνια πλαίσια με λιτή κορνίζα, μέσα στα οποία εικονίζονται παπαγάλοι σε διάφορες στάσεις.

Ο εικονιζόμενος παπαγάλος ακουμπά τα πόδια του σε έναν κύβο που χαρίζει βάθος στην σκηνή μέσα από το παιχνίδισμα των σκιών που δημιουργεί στο χώρο. Για την απόδοση του φτερώματος έχει επιλεγεί μια σειρά ψηφίδων σε χρωματικούς τόνους του μπλε και του πράσινου, που διαβαθμίζονται με επιδέξιο τρόπο, προκειμένου να ζωντανέψουν την εικόνα και να αναδείξουν τις ικανότητες του ψηφοθέτη. Οι μικροσκοπικές ψηφίδες στο σώμα του πουλιού ενισχύουν τις λεπτές φυσικές αποχρώσεις των φτερών και δημιουργούν την αίσθηση του ζωγραφικού πίνακα. Πρόκειται, πιθανότατα, για έργο Αλεξανδρινών ψηφοθετών, οι οποίοι την εποχή εκείνη φημίζονταν για τις τεχνικές τους ικανότητες και τις καλλιτεχνικές τους δημιουργίες.

